

עין משפט
נר מצוה

כה:

סדר

י' ואין גועו מחליף.
אם נפקס: **אף דיק.**
אין לו זכר. **לדיק** אין גועו מחליף אינו בתחילת הממים: **לדיק אינו עושה פירות.**
אין לו שכר לעמיד: **בחולת השקמה.**
נטיעה שלא נקלטה מעולם: **סדן.**
שכנר הזקין טרוניק'בלע"ז שנקלץ וחוזר ומתעבה. והוא מלשון סדנא

בסדניה יתיב (פסחים דף כת.): **שני טפחים.**
שכנר גזעו מחליף: **מן הפקק.**
קשר התחתון: **מיני ארוזים שנאמר אטן במדבר ארו שטה והדם וגו'.**
וזכרי להו תלת זבזראש **ארוזים** אלמוגים אלמוגים: **מעשה השנה** (דף כג.) מפרש הוסיפו עליהם **ארוזים** אלמוגים אלמוגים: **מעשה כרזי אליעזר בן הורקנוס.**
י"ג תעניות שהמענו והלכו עד שגמרו י"ג כדתנן (לעיל דף יג.): **עזרו אלו ולא נענו כו': הפחילו הצבור לאתם.**
צמיתה הכנסת: **קדרים סקנאם.**
צמיתה, אין לכס אלא לכו קצרו עצמכם מפני הרעב: **געו.**
זעקו כמו אם יגעה שור על צלילו (איזו ו) הלון וגעו (שמואל א ו): **ויהיו הצבור פוסקין מחשניסם.**

דמנן (לעיל יג.): **עזרו אלו ולא נענו ב"ד גזרין עוד כו' אכל נענו שזכ אין זריכין להתענות.**
והני מילי צבור אכל יחד שיהי מתענה על החולה ומרפא או על לרה ועזרה הני מתענה ומשלים כדאמרן לעיל (דף י:): **כך שמעתי: כמלא נדך המחרישה.**
אם טטטשו הגשמים צעומק הקרקע כשעיור שורת מענית המחרישה: **נדך.**
הוא הכלי שמורשין בו ומצריכין אותו סמוך לקרקע כשמורשין בו. **כלומר** (א) מילא התלם שיראו המים בתלם מחרישמו שקורין קולטר"א: **בחרבה.**
קרקע יצישה טפח. כיון דחריצה היא ונכנסו זה הגשמים טפח ודאי רוצ גשמים ירדו: **בעבודה.**
חרושה כגון שדה ניר הנכנסים זה גשמים הרבה ג' טפחים **לדפי** בגשמים מועטין נכנסין זה בטפח או בטפחים: **אין לך כל טפח.**
כשנכנסו הגשמים צעומק הקרקע טפח מהוס עולה ומתגבר ג' טפחים. ואע"ג דסומכא דלרעא אלפא גרמדי צפרק החליל (פוסה) דף נג.): **אפי"ה רעיונותא מהניא"ל: והפניא.**
מהוס יוצא לקראתו ב' טפחים: **לא דקפני טפחייס וסו לא טענדה.**
דלע"ז דנכנסו טפח בקרקע פורתא הוא דמתי ואהכי לא נפיק זהו לקצליה ששטה טפחים אלא

פרק שלישי תענית

פורתא טפחייס: **בשאינה עבודה.**
לכי נכנסו זה טפח טפי הוא דנחית ונפיק תהוס לקיצליה ג' טפחים: **אבע.**
לשון נחל נובע"ט: **קול שני ריעים.**
ניסוך המים וניסוך היין: **סהוס אל סהוס קורא.**
מים עליונים ומים תחתונים: **לנוריך.**
אותן שני ספלים: **האי רידיא.**

מללך הממונה על הגשמים כך שמו: **דמי לעיגלא.**
ול"ג תלתא: **צין סהומא עילאה לספאה.**
צין הרקיע לאוקיינוס היכל דנשקי לרעא ורקיע: **סהומא עלאה.**
מים העליונים: **תשור מימיד.**
בזקיע: **אבע מימיד.**
למטה בזקיע: **הנלניס נראו בזרך.**
כלומר כשמנסכין מים בחג שהניסוכין נראו בזרך שאין צאין אלא משנה לחצירתה כנן זה שאינו יוצא אלא משנה לשנה ועת זמזמר הגיע זמירות חג או קול התור מללך דומה לטור תרגוס שור תור שצבעה כשמנסכין מים בחג הוא אומר כן. לשון אחר כמשמעה הנלניס נראו זמזמר הגיע צבעה שקול התור נשמע: **קודס הנך סהמה לא ישלמו.**
דלכתי לא חל עליהו תענית כי נחתי גשמים: **קודס חלוס.**
דחלוט זמן אכילה היא מחלות ואילך חל התענית כיון שלא סעדו צבעת סעודה: **ועשו יו"ט.**
מתוך שמחה: **הלל הגדול.**
הודו לאלהי האלהים כי עולמס חסדו" ומפני שנאמר צו נתון לחס לכל צטר דלאמרינן צשי"ה פסחים (דף קסח.):

שכן מליו כו'.
כלומר שאין לך אדם בעולם שאין תענית חל עליו מנ"י שעות ואילך אפי" צני מלכיס שזרכן לאכול צט" שעות שעד ג' שעות הן ישנים במטותיהן וזוהין ששה שעות ואוכלין וכדלאמרינן בפסחים (דף קז:): **אפי' אגריפס המלך שרגיל לאכול צט" שעות ציוס לא יאכל עד שמתוך שנאמר הלאית כי נכנע אחאב מפני ואחאב לא חלה תעניתו עליו אלא מנ"י שעות ואילך ועד ט" שעות יהיה יכול לאכול שלא גמר צדעמו להתענות אלא שצה אליהו אותו היום שנכנס בחדס נבות היזרעאלי ואמר ליה הרכאת וגס ירשת וגו' (מלכים א כא) ילקו הכלבים וגו' (שם) וכתיב וילוס שהמענה אותו היום: הכי גרסינן שמואל הקטן גזר **טעניסא** וירדו **גשמים קודס הנך סהמה: שצה לנור הוא.**
שעדיין לא קרעו ונענו: **למה הדבר דומה וכו':**
אלא**

החמה כו': ת"ר היו מתענין וירדו להם גשמים קודם הנץ החמה לא ישלימו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר קודם חצות לא ישלימו לאחר חצות רבי יוסי אומר קודם ט' שעות לא ישלימו לאחר ט' שעות ישלימו שכן מצינו באחאב מלך ישראל שהתענה מתשע שעות ולמעלה שנאמר ⁣⁣ ⁣הראית כי נכנע אחאב וגו' ר' יהודה נשיאה גזר תעניתא וירדו להם גשמים לאחר הנץ החמה סבר לאשלומינהו א"ל רבי אמי קודם חצות ואחר חצות שנינו שמואל הקטן גזר תעניתא וירדו להם גשמים קודם הנץ החמה כסבורין העם לומר שבחו של צבור הוא אמר להם אמשול לכם [משל] למה הדבר דומה לעבד שמבקש פרס מרבו אמר להם תנו לו ואל אשמע קולו שוב שמואל הקטן גזר תעניתא וירדו להם גשמים לאחר שקיעת החמה כסבורים העם לומר שבחו של צבור הוא אמר להם שמואל לא שבח של צבור הוא אלא אמשול לכם משל למה הדבר דומה לעבד שמבקש פרס מרבו ואמר להם המתינו לו עד שיתמקמק ויצטער ואחר כך תנו לו ולשמואל הקטן שבחו של צבור היכי דמי אמר ⁣⁣ ⁣משיב הרוח ונשב זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא: **מעשה** וגזרו תענית בלוד כו': ונימא הלל מעיקרא ⁣⁣ ⁣אביי ורבא דאמרי תרווייהו לפי שאין אומרים הלל אלא

הארץ בריקם למטר עשה. דאמר ר' יוחנן הלל הגדול משעומדין [בבית הלל] עד סוף הלל רידן. ואסיקנא, שאין שבח לציבור אם ירדו גשמים קודם הנץ החמה, אלא אם אמרו משיב הרוח [ואתא זיקא, מוריד הגשם ואתא מיטרא וזו שבח ציבור, והכל פשוטה היא. ירושלמי. ר' אחא ור' אבהו בשם ר' יוסי בר' חנינא אסור להתענות עד שש שעות בשבת. א"ר יוסי בר' אבין מתניתין היא, קודם חצות לא ישלימו, עד כרזן צצרא הוא, לאחר חצות ישלימו כבר ועבר רובו של יום בקדושה. רבן יוחנן בן זכאי כד הוה בעי זיחות מיטרא הוה [אמרן] לספריה אול קום קמיה היכלא, ואימרו בנין דר' בעי מספרא ולית בחייליה מצטער, ומיד מיטרא נחית. רב אדא בר אבהו בד הוה שליף מסאניה הוה מיטרא נחית, וכד הוה שליף תרווייהו, הוה עלמא טיף. מפולת בתים הוה תמן, והוה רב מייתי חד מן תלמידיי בביתיה עד דהוו מפנין ביתיה, וכיון דהוה נפיק מן ביתה מיד הוה נפיל. ונתיב ד'אמרו (א) רב אדא בר אבהו הוה שלחו לו חכמים מה מעשים טובים יש בידך, שלח להם מימי לא קדמי אדם בבית הנכנס, ולא הנחתי אדם בבית הנכנס ויצאתי, ולא הלכתי ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין, ולא הונחתי דברי תורה במקום מטונף, ולא הצעתי וישנתי לא שנת עראי, ולא כיניתי שם לחבירי, ולא צעדתי בין החברים, ולא שמחתי בתקלת חבירי, ולא עלה קללת חבירי על מטהי, ולא עברתי בשוק אצל מי שהוא חיובי לי, ולא הקפדתי בתוך ביתי, לקיים מה שנאמר אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי. (ג) קבלה ביד חכמים כי ביום שנהרג נבות בו ביום הגיעה השמועה לאויבל, ובו ביום ירד אחאב אל כרמו לרשתו, ובו ביום אמר לו אליהו הרצחת וגם ירשת, ומיד נכנע. שנאמר ויהי כשמוע אחאב את הדברים האלה ויקרא את בגדיו וישם שק על כשרו ויצום וישכב בשק ויהלך אט. וגמריי דההיא שעה השיעית הואי, וצם שלש שעות האחרונות מן היום ונחשב צום, דכתיב הראית כי נכנע אחאב, אבל ראיה ברורה שנתענה אחאב מתשע שעות ולמעלה ליכא. הדרן עלך **סדר תעניות**

^{[א] נראה דקטר ועיל הלל הגדול בריך להחיל ממומו הללו את שם י' שעומדים צבתי ה' וגו' דמתי ציה מעלה מפיאם וכו'. (ג) א"ל תמי"ש בגמרא שכן מצינו בתלפאז כו'.}

מסורת הש"ס

(א) צ"ב פ. ט. ג' ר"ה ט. סוכה
(ב) צ"ב פ. א. ג' ר"י ודל"ש
(ג) י"ה אומר, (ד) ומספמא פ"א, (ה) א"ל ופריטא, (ו) [לעיל כד. צ"מ פה: א. ג' רל"ש רב ושמואל, ח) ז"ל און, ט) [משלי ית, י] [מדי"ה קודס עד ד"ה שכן מצינו שייך לפי המשנה לעיל יט. ט] (ס) והללס קלול.

»

תורה אור השלם

1. אתון במדבר ארו ששה ודודי בן שמן אשימם קְרָבָה ברזש תִּרְדֵר ותִּשָׁשׁר יָרֵדָה:

2. תהום אָל תהום קורא לקול צִנּוּרִיךְ כֵּל מִשְׁפָּרִיךְ [גְּזֵרֵיךְ עַלִי עֲבָרָה:

3. הַצְּבִינִים נָרָא בְּרָאָךְ עַת הַזְמִיר הַגֵּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָה:

4. הַדְּאִיתִי כִּי נִבְעַע אַחֲבָב מִלְּפָנַי יַעֲזִיבֵנִי בְּכִנְעַת מַפְגְּיֵי לֹא אֶבְיֵא הַדְּעָה בְּקִמּוֹי בִּימֵי בְנוֹ אֶבְיֵא הַדְּעָה עַל בֵּיתוֹ:

מלכים א כא כט

»

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בן כ"י כלומר

מלוא המלם שאלו':

»

לעוי רש"י

טרוניק. סדן. גזו. קולטר"א. קנקן של מחרשה (והיה הפולחח את הקרקע).

»

מוסף רש"י

חובא בעמוד הבא.

»

רבינו גרשום

מגביהו מן הקרקע. שלא יקצין סמוך לקרקע, שיחליף גזעה. ארו עצמו אין גזעו מחליף, שאר מיני ארוזים גזען מחליף. כמלא (ברך) [כוך] המחרישה. גזמות של מחרישה. כאן בעבודה. שהיא מפורדת דרכה, ונכנסת בה מים טפח מהרה, (אין שזה) [טפח] מלמטה טפחים. וכשאנה עבודה, שהיא קשה, עד שנכנס טפח מלמעלה עולה ג' טפחים מלמטה. שני ריעים. ניסוך המים וניסוך היין. קול צינוריך. היינו שני ניסוכין. מכאן שהמלאך דומה לתור ההינני עגול. שנת[ענה]מט' שעות ולמעלה. שהיה רגיל לאכול בט', שכן דרך אדם לאכול בשש, ומלך שישן עד שלש שעות אוכל [בט']. ולפי שלא אכל בט' אלא בעשר חשיב תענית. קודם חצות שנינו. דאין משלימין, ואין צריך לו להשלים.